

Inleiding op de brief van Jakobus

door: Kris Tavernier

Jakobus

Het onderwerp

Hoewel Jakobus ook een leraar was (3:1), vinden we in zijn brief weinig theoretisch onderwijs. En waar hij dat toch doet, is zijn onderwijs direct met de praktijk verbonden. Het geloof is voor hem een zaak van:

- praktisch dienstbetoon (1:27; 2:17-18, 26), en:
- praktische heiliging (1:21, 27; 3:14-17; 4:1, 8).

Zijn brief is dan ook vol moraal, richt zich tot het geweten van de lezer en is buitengewoon praktisch. Deze brief vormt als het ware een tweeluik met de brieven van Paulus. Paulus legt de nadruk op het innerlijke geloof, terwijl Jakobus de nadruk legt op de uiterlijke praktijk. Oppervlakkige lezing lijkt erop te wijzen dat Jakobus het van werken en niet van het geloof verwacht. Niets is echter minder waar. Jakobus treedt slechts op tegen die vorm van geloof, waar niets van te zien is. Hij spoort zijn lezers, dus ook ons vandaag, aan het geloof in Christus zichtbaar te maken in de praktijk van het leven!

Een andere misvatting is dat Jakobus het van eigen streven en niet van Gods kracht lijkt te verwachten. Meermaals echter blijkt Jakobus een man van gebed te zijn (1:5-8; 4:2-3; 5:13-18).

De inhoud van de brief is niet moeilijk te begrijpen. Onomwonden en met een sterk gezag zegt Jakobus waar het op staat, waarbij hij heel wat illustraties uit het dagelijks leven ter verduidelijking toevoegt aan zijn betoog. Zo gebruikt hij maar liefst dertig keer, in slechts vijf hoofdstukken, de natuur als illustratie ¹.

De woorden die Jakobus schrijft zijn vaak scherp, maar hij doet dat vanuit een liefdevol hart. Regelmatig spreekt hij zijn lezers aan als 'broeders' (15 x). En dat niet afstandelijk, hij noemt hen o.a. 'mijn broeders' (1:2; 2:1, 14; 3:1) en 'geliefde broeders' (1:16, 19; 2:5). We hebben hier een mooi voorbeeld van vermaning uit *liefde*.

Elke briefschrijver van het Nieuwe Testament heeft wel een kerngedachte, die voortdurend meespeelt. Bij

Paulus is dat het geloof, bij Petrus is het de hoop, bij Johannes is het de liefde, bij Judas is het zuiverheid en bij Jakobus is het ons gedrag.

De brief van Jakobus is chronologisch gezien waarschijnlijk de eerste brief van het Nieuwe Testament. Wellicht moet de brief gedateerd worden tussen 45 en 48 na Chr.

De schrijver

Hoewel de naam van de schrijver van de brief bekend is, is daarmee nog niet meteen duidelijk wie deze Jakobus is. In het Nieuwe Testament zijn er minstens vier personen die Jakobus heten. De eerste is de broer van Johannes, een zoon van Zebedeüs ². Deze is echter ter dood gebracht door koning Herodes Agrippa I in 44 na Christus (Hand. 12:2). De tweede is Jakobus, de zoon van Alfeüs, die ook bij de twaalf discipelen hoorde ³. De derde is de vader van de discipel Judas, niet Judas Iskariot die Jezus verraden heeft ⁴. Er is niets dat erop wijst dat een van hen de schrijver van de brief zou zijn. De brief heeft een sterk gezaghebbend karakter, en daarvoor komt de vierde Jakobus meer in aanmerking. Hij was de halfbroer van de Heer Jezus (Gal. 1:19; vgl. Matt. 13:55; Hand. 15:13). Hij heeft de beste papieren voor het schrijven van deze brief. Bijna alle uitleggers, reeds vanaf de tijd van vroege kerkvaders als Origenes en Augustinus, zijn het erover eens dat hij de schrijver van de brief moet zijn geweest.

Jakobus was een halfbroer van de Heer Jezus (Matt. 13:55; Marc. 6:3), en een broer van Judas (Jud. :1). Hij had nog twee broers, Jozef en Simon, en enkele zusters. Aanvankelijk geloofde hij niet in de Heer Jezus (Joh. 7:5). Hij nam aanstoot aan Hem en beschouwde de Heer als iemand die niet bij zijn zinnen was (Marc. 3:21). Doet dit niet denken aan de broers van Jozef (Gen. 37)? Dat geeft ons een indruk van de relatie tussen de Heer Jezus en zijn (half)broers, ook Jakobus.

² Matt. 10:2; Marc. 1:19; 3:17; Luc. 6:14; Hand. 1:13.

³ Matt. 10:4; Marc. 3:18; Luc. 6:15; Hand. 1:13.

⁴ Luc. 6:15; Hand. 1:13. Judas wordt Taddeüs genoemd in Matt. 10:4; Marc. 3:18.

¹ 1:6, 10, 11, 17, 18; 3:3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 18; 4:14; 5:2, 3, 4, 5, 7, 14, 17, 18.

Wellicht is Jakobus pas tot bekering gekomen ná de opstanding van de Heer Jezus, en nadat de Heer Jezus als de Opgestane persoonlijk aan hem verschenen was (1 Kor. 15:7). Het moet heel bijzonder voor hem zijn geweest om de Persoon die hij zolang had veracht nu te zien in Zijn ware karakter. Dat heeft de rest van zijn leven bepaald.

Zo blijkt Jakobus nadien een van de steunpilaren te zijn van de jonge gemeente in Jeruzalem (Gal. 2:9). Hij heeft daar leiding gegeven aan de plaatselijke gemeente (Gal. 2:12; vgl. Hand. 12:17). Tijdens een belangrijke vergadering in Jeruzalem was het Jakobus, die het laatste woord had en de uitkomst doorslaggevend bepaalde (Hand. 15:13-22). Als Paulus opnieuw in Jeruzalem is, blijkt hij speciaal Jakobus te willen bezoeken (Hand. 21:18). Hij wordt een apostel genoemd (Gal. 1:19). Jakobus zou, na een proces onder leiding van de hogepriester Ananias, gestenigd zijn rond 62 na Chr. (volgens de verslaggeving van Flavius Josephus).

De geadresseerden

De Joodse achtergrond van de schrijver is sterk merkbaar in heel de brief. Heel vaak verwijst hij naar personen of zaken uit het Oude Testament. Zo noemt hij Abraham (2:21-23), Rachab (2:25), Job (5:11), en Elia (5:17-18). Verder verwijst hij naar de wet en de tien geboden (2:8-11). Daarnaast gebruikt hij veel gedeelten of uitspraken uit het Oude Testament. Hij doet dat zowel uit de Pentateuch, de historische boeken, de poëtische boeken als uit de profetische boeken. Van de lezers die hij primair op het oog had, veronderstelt hij dat ze deze verwijzingen begrijpen.

Zijn brief is dan ook gericht aan de twaalf stammen in de verstrooiing (1:1). Het is niet zo eenvoudig te begrijpen wie Jakobus precies op het oog heeft met deze 'twaalf stammen in de verstrooiing'. Ook Paulus spreekt hierover tijdens zijn verdediging voor koning Agrippa (Hand. 26:6-7)⁵. Het is duidelijk dat Paulus doelt op de Joden. Er is geen reden om aan te nemen dat het bij Jakobus anders zou zijn. Maar ook dan zijn we er nog niet uit. Schrijft Jakobus aan het gehele (ook ongelovige) volk Israël, het volk van God, de twaalf stammen uit het Oude Testament en dat met de verwachting van het toekomstig herstel (zie Jak. 5:1-11)? Of schrijft hij aan de Joden die tot bekering zijn gekomen en onder de druk van vervolgingen uit Jeruzalem vertrokken zijn (vgl. Hand. 8:4; 11:19)? Of misschien wel meer specifiek aan hen die o.a. door hun getuigenis tot geloof gekomen zijn (Hand. 21:20)? Volgens hoofdstuk 2:1 lijkt hij toch vooral gelovige Joden op het oog te hebben.

Hoewel de brief duidelijk een Joodse insteek heeft, is het praktische onderwijs dat Jakobus geeft meer dan nuttig voor *elke* gelovige! Hij toont hoe het christelijk

geloof tot uitdrukking moet worden gebracht in diverse situaties. De praktische toepassingen voor de gelovige vandaag liggen dan ook voor het grijpen. De rijkdom van de brief zullen we ons alleen maar eigen kunnen maken door voortdurend terug te koppelen naar ons eigen leven en de praktijk daarvan.

De achtergrond van de brief

Zoals gezegd verwijst Jakobus heel vaak naar het Oude Testament. Dat heeft te maken met de lezers die hij op het oog had, en ook met de achtergrond waartegen hij schrijft. De brief komt eigenlijk meer over als een geschrift in de lijn van de oudtestamentische profeten dan in de lijn van de nieuwtestamentische brieven. Zijn brief lijkt ook een verdere uitwerking te zijn van de prediking van Johannes de Doper (vgl. Matt. 3:8). Ook zijn er niet onbelangrijke overeenkomsten te vinden met de zogenaamde bergrede van de Heer Zelf, zowel praktisch als moreel gezien.

De brief situeert zich op een scharnierpunt in de geschiedenis van Gods handelen. We moeten bij het lezen van de brief goed beseffen dat de eerste gelovigen in de gemeente *Joden* waren. De gemeente was ontstaan, maar het oude joodse systeem was nog niet verwijderd. Dat zorgde voor een joods christendom, waarbij de tempel, de wet, joodse gebruiken e.d. nog een belangrijke plaats innamen. Het is Paulus, die het ware karakter van de Gemeente bekend zou mogen maken. Het was voor de gelovige Joden dan ook bijzonder moeilijk het joodse systeem los te laten (vgl. Gal. 2:12); zelfs Petrus en ook Paulus hadden het daar in de praktijk moeilijk mee. Het gevolg was dat er een joods-christelijk centrum was in Jeruzalem, en een heidens-christelijk centrum in Antiochië. In het joods-christelijk onderwijs had het jodendom aanvankelijk nog een belangrijke invloed. God heeft dat een tijd lang toegelaten, tot de verwoesting van Jeruzalem en de tempel en de joodse eredienst in 70 na Chr.

Drie mogelijke indelingen

De brief van Jakobus is vaak beschouwd als 'de Spreuken van het Nieuwe Testament'. Er lijkt weinig verband in te zitten en het is alsof Jakobus van het ene onderwerp zomaar overgaat op het andere. De brief lijkt zelf geen eigen indeling aan te geven. Men heeft dit schrijven van Jakobus dan ook wel eens veel eerder opgevat als een bundeling van preken dan als een echte brief. Het enige aspect van dit werk dat echt het kenmerk heeft van een brief is het eerste vers, namelijk de adressering.

⁵ Zie ook Matt. 19:28; Luc. 22:30; Openb. 21:12.

Eerste mogelijke indeling ⁱ

Jak. 1-2 Jakobus daagt zijn lezers uit:

- over hun geloof en hun volharding (1:2-18)
- over hun geloof en hun heiliging (1:19-27)
- over hun geloof en hun naastenliefde (2:1-13)
- over hun geloof en hun werken (2:14-26)

Jak. 3-4 Jakobus waarschuwt zijn lezers:

- voor onbeheerste woorden (3:1-12)
- voor een werelds hart (3:13-18)
- voor wereldsgezindheid (4:1-10)
- voor lasterpraat (4:11-12)
- voor hoogmoed (4:13-14)

Jak. 5 Jakobus dringt er bij zijn lezers op aan:

- om geduldig en volhardend te zijn in de laatste dagen (5:1-11)
- om te bidden onder alle omstandigheden (5:12-20)

Tweede mogelijke indeling ⁱⁱ

Jak. 1 Standhouden met vertrouwen

- verblijden in verzoeken (2-11)
- trouw blijven in verzoeken (12-18)
- de krachtbron: leven vanuit het Woord (19-27)

Jak. 2 Dienen met erbarmen

- aanvaardt anderen (1-13)
- dient anderen (14-26)

Jak. 3 Spreken met zorg

- de tong (1-12)
- het hart (13-18)

Jak. 4 Onderwerpen met berouw

- afwijzen van zondige hartstochten (1-10)
- afwijzen van laster (11-12)
- afwijzen van hoogmoed (13-17)

Jak. 5 Delen met betrokkenheid

- Delen van het eigendom (1-6)
- Delen in geduld (7-12)
- Delen in het gebed (13-20)

Derde mogelijke indeling ⁱⁱⁱ

Jak. 1:2-18 Het geloof zichtbaar in verzoeken

Jak. 1:19-2:26 Het geloof zichtbaar in onze daden

Jak. 3:1-12 Het geloof zichtbaar in onze woorden

Jak. 3:13-4:12 Het geloof zichtbaar in ons karakter

Jak. 4:13-5:11 Het geloof zichtbaar in onze levenshouding

Jak. 5:12-20 Het geloof zichtbaar in ons gebedsleven

ⁱ Vrij bewerkt naar David & Renée Sanford in 'Levend geloof'.

ⁱⁱ Vrij bewerkt naar J. Ronald Blue in 'The Bible Knowledge Commentary'.

ⁱⁱⁱ Vrij bewerkt naar H. C. Mears in 'Waar het in de bijbel om gaat'.

